

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม

๒.๑.๑ ความหมายของนวัตกรรม

๒.๑.๒ ประเภทของนวัตกรรม

๒.๑.๓ ลักษณะของนวัตกรรม

๒.๑.๔ ประโยชน์ของนวัตกรรม

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยี

๒.๒.๑ ความหมายเทคโนโลยี

๒.๒.๒ ประเภทของเทคโนโลยี

๒.๒.๓ ลักษณะของเทคโนโลยี

๒.๒.๔ การใช้เทคโนโลยี

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้

๒.๓.๑ แนวคิดการจัดการเรียนรู้

๒.๓.๒ หลักการจัดการเรียนรู้

๒.๓.๓ ทฤษฎีการเรียนรู้

๒.๓.๔ ความสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

๒.๔.๑ ด้านการศึกษาหลักสูตร

๒.๔.๒ ความหมายของหลักสูตร

๒.๔.๓ แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม

๒.๑.๑ ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรม จะแปลมาจากความหมายเดิมในภาษาอังกฤษว่า **Innovation** ก็ตามที่แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ก็มีผู้ให้นิยาม และความหมายคำว่า นวัตกรรม แตกต่างกันไปดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า หมายถึง สิ่งที่ทำขึ้นใหม่หรือแปลกจากเดิมซึ่งอาจจะเป็นความคิด วิธีการหรืออุปกรณ์ เป็นต้น^๑

บุญเกื้อ ควรหาเวช ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า หมายถึง การนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น^๒

กิดานันท์ มลิทอง ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า หมายถึง การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น^๓

ถวัลย์ มาศจรัส ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า คือ ความคิดใหม่ รูปแบบใหม่ วิธีการใหม่ เทคนิคใหม่แนวทางใหม่ ผลผลิตใหม่ ที่ได้ปรับประยุกต์ สร้างสรรค์และพัฒนา ทั้งจากการต่อยอดภูมิปัญญาเดิม หรือจากการคิดค้นขึ้นมาใหม่ด้วยภูมิปัญญาใหม่ให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย^๔

ไชยยศ เรืองสุวรรณ ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า เป็นวิธีการปฏิบัติใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิมโดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นพบวิธีการใหม่ๆ ขึ้นมาหรือการปรุงแต่งของเก่าให้ใหม่เหมาะสมและสิ่งทั้งหลายนี้ได้รับการทดลอง พัฒนามาจนเป็นที่เชื่อถือได้แล้วว่าได้ผลดีในทางปฏิบัติทำให้ระบบก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น^๕

จรรยา วงศ์สายัณห์ ได้กล่าวถึงความหมายของ “นวัตกรรม” ไว้ว่า “แม้ในภาษาอังกฤษเอง ความหมายก็ต่างไป ๒ ระดับ โดยทั่วไป นวัตกรรม หมายถึง ความพยายามใดๆ จะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดก็ตามที่เป็นไปเพื่อจะนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ทำอยู่เดิมแล้ว

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖๕.

^๒บุญเกื้อ ควรหาเวช, **นวัตกรรมการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า ๑๒.

^๓กิดานันท์ มลิทอง, **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม** (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖.

^๔ถวัลย์ มาศจรัส, **นวัตกรรมการศึกษา ชุด เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ธารอักษร, ๒๕๕๖), หน้า ๔.

^๕ไชยยศ เรืองสุวรรณ, **เทคโนโลยีการศึกษา: ทฤษฎีและการวิจัย**, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔.

กับอีกระดับหนึ่งซึ่งวงการวิทยาศาสตร์แห่งพฤติกรรม ได้พยายามศึกษาถึงที่มา ลักษณะกรรมวิธี และผลกระทบที่มีอยู่ต่อกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง คำว่านวัตกรรม มักจะหมายถึง สิ่งที่ได้้นำความเปลี่ยนแปลงใหม่เข้ามาใช้ได้ผลสำเร็จและแผ่กว้างออกไป จนกลายเป็นปฏิบัติอย่างธรรมดาสามัญ^๖

ทิตนา แชมมณี ให้ความหมายไว้ว่า นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง กระบวนการ แนวคิด หรือวิธีการใหม่ๆ ทางการศึกษาซึ่งอยู่ในระหว่างการ ทดลองที่จะจัดขึ้นมาอย่างมีระบบและกว้างขวางพอสมควร เพื่อพิสูจน์ประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยอมรับนำไปใช้ในระบบการศึกษาอย่างกว้างขวางต่อไป^๗

Rogers ได้ให้ความหมายนวัตกรรมว่า เป็น การกระทำ หรือวัตถุใหม่ๆ ซึ่งถูกรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ๆ ด้วยตัวบุคคลแต่ละคนหรือหน่วยอื่นๆ และการยอมรับในสังคม ซึ่งการพิจารณาว่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นนวัตกรรมนั้น **Rogers** ได้ชี้ให้เห็นว่าขึ้นอยู่กับความรู้ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขา ดังนั้นนวัตกรรมของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจไม่ใช่ของนวัตกรรมของบุคคลกลุ่มอื่นๆได้ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาด้วย สิ่งใหม่ๆตามความหมายของนวัตกรรม ไม่จำเป็นต้องใหม่จริงๆ แต่อาจจะหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามความหมายของนวัตกรรมมาแล้วแต่ได้หยุดกันไประยะเวลาหนึ่ง ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาทำใหม่เนื่องจากเห็นว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาในสภาพการณ์ใหม่นั้นได้ ก็นับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งใหม่ ดังนั้นนวัตกรรมอาจหมายถึงสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน หรือเป็นสิ่งที่เคยทำมาแล้วในอดีตแต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ หรือมีการพัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิมก็ได้^๘

สรุปได้ว่า นวัตกรรม หมายถึง ความคิด วิธีการ แนวทาง การกระทำ กระบวนการที่แปลกไปจากเดิม หรืออาจเป็นการปรับปรุงจากของเดิม แล้วนำมาใช้ให้เกิดผลดี บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒ ประเภทของนวัตกรรม

ประเภทของนวัตกรรม แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท

๑. นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร เป็นการใช้วิธีการใหม่ๆในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการสอนบุคคลให้มากขึ้น เนื่องจากหลักสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

^๖จรรยา วงศ์สายัณห์, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๓๗.

^๗ทิตนา แชมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๔๑๘.

^๘Rogers, Everett M. Diffusion of Innovation. New York : The Free Press, 2003, P12.

เศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลก นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร บูรณาการ หลักสูตรรายบุคคล หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ และหลักสูตรท้องถิ่น

๒. นวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นการใช่วิธีระบบในการปรับปรุงและคิดค้นพัฒนาวิธีสอนแบบใหม่ๆ ที่สามารถตอบสนองการเรียนรายบุคคล การสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา การพัฒนาวิธีสอนจำเป็นต้องอาศัยวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาจัดการและสนับสนุนการเรียนการสอน

๓. นวัตกรรมสื่อการสอน เนื่องจากมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์เครือข่ายและเทคโนโลยีโทรคมนาคม ทำให้นักการศึกษาพยายามนำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ จำนวนมากมาย ทั้งการเรียนด้วยตนเอง การเรียนเป็นกลุ่ม และการเรียนแบบมวลชน ตลอดจนสื่อที่ใช้เพื่อสนับสนุนการฝึกอบรมผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์

๔. นวัตกรรมทางการประเมินผล เป็นนวัตกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวัดผลและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการวิจัยทางการศึกษา การศึกษาสถาบัน ด้วยการไปประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสนับสนุนการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา ครู อาจารย์

๕. นวัตกรรมการบริหารจัดการ เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการ เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษา ให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก นวัตกรรมการศึกษาที่นำมาใช้ทางการบริหารจะเกี่ยวข้องกับระบบการจัดการฐานข้อมูลในหน่วยงานสถานศึกษา^๕

ทศนา แคมณี ได้แบ่งนวัตกรรมการเรียนการสอนเป็นประเภทกว้างๆ ได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. นวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทสื่อการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ชนิด คือ

๑.๑ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการเรียนชุดการสอน แบบฝึก หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือนิทาน เป็นต้น

๑.๒ สื่อโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ PowerPoint คอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ต Tablet และ Mobile Learning เป็นต้น

๒. นวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทเทคนิควิธีการเรียนการสอน ได้แก่ การเรียนรู้แบบอุปนัย (Inductive) การเรียนการสอนตามสภาพจริง (Authentic Instruction) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperrative) การเรียนรู้ตาม

^๕ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, ๘๐ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนพริ้นตัง, ๒๕๕๙), หน้า ๖๓-๖๔.

วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 4MAT การสอนแบบสตอรีไลน์ (Storyline Method) กระบวนการเรียนการสอนของโมเดลชิปปา (CIPPA Model) เป็นต้น

ประเภทของนวัตกรรม

การจัดประเภทของนวัตกรรม สามารถจำแนกได้ตามที่กำหนดขึ้น โดยทั่วไปสามารถจำแนกได้หลายวิธี เช่น

จำแนกตามผู้ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมโดยตรง

๑. นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ของครู เช่น วิธีการสอน กิจกรรมที่ครูนำมาใช้กับผู้เรียน และสื่อการสอนต่างๆ

๒. นวัตกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น แบบฝึกหัดต่างๆ ที่ครูสร้างขึ้น บทเรียนสำเร็จรูป สื่อมัลติมีเดีย ฯลฯ

๓. นวัตกรรมเพื่อการบริหารและพัฒนาการทำงานของครูและนักเรียน

จำแนกตามลักษณะของนวัตกรรม

๑. เทคนิควิธีการ วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียน เช่น การจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน และเหมาะสมกับวิธีการของครู

๒. สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้เป็นตัวกลางหรือเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสื่อการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๒.๑ สื่อประเภทวัสดุ สื่อการเรียนรู้ที่มีลักษณะเก็บความรู้ โดยใช้ภาพ เสียง ตัวอักษร ในรูปแบบต่างๆ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑.๑ วัสดุที่เสนอความรู้จากตัวสื่อ

๒.๑.๒ วัสดุที่ต้องอาศัยสื่อประเภทเครื่องกลเป็นตัวนำเสนอความรู้

๒.๒ สื่อประเภทเครื่องมือหรือสื่อนวัตกรรม เป็นสื่อที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่านของความรู้ที่ถ่ายทอดไปยังผู้รับ เช่น เครื่องช่วยสอน เครื่องฉายคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ฯลฯ

การจำแนกตามจุดเน้นของนวัตกรรม

๑. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลผลิต เป็นนวัตกรรมที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น วีดิทัศน์ ซีดี สไลด์ ฯลฯ

๒. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นเทคนิควิธีการ หรือกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ เช่น โครงการ ผังมโนทัศน์ บทบาทสมมติ ฯลฯ

๓. นวัตกรรมที่เน้นทั้งผลผลิตและเทคนิคกระบวนการ เช่น ระบบการผลิตและสร้างสื่อการเรียนรู้กระบวนการที่สามารถให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๐}

๒.๑.๓ ลักษณะของนวัตกรรม

รศ.ดร.เปรี๊ญ กุมุท ได้กล่าวว่า ลักษณะของนวัตกรรมการศึกษา ไว้ ๕ ลักษณะ คือ

๑. ความคิดหรือการกระทำใหม่นั้น อาจจะเก่ามาจากรุ่นอื่น แต่ในสภาพการณ์ปัจจุบันในบางแห่งอาจจะเหมาะสมที่จะนำมาใช้ เช่น การสอนเป็นทีม การเรียนจากเครื่องช่วยสอน เป็นต้น

๒. ความคิด หรือการกระทำใหม่นั้น ทั้งที่เคยนำมาใช้แล้ว แต่บังเอิญไม่เกิดผล เพราะสิ่งแวดล้อมไม่อำนวย แต่เมื่อถึงเวลาหนึ่งมีความพร้อมในการใช้ความคิดนั้น ก็นำแนวความคิดนั้นมาใช้กลายเป็นนวัตกรรมขึ้น เช่น ระบบการสื่อสารมวลชนที่นำมาใช้เกี่ยวกับการสอนทางวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นต้น

๓. ความคิดหรือการกระทำใหม่ เพราะมีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาพร้อมกับความคิดที่อยากจะทำสิ่งใหม่ๆ พอดี และช่วยแก้ไขปัญหาทางการศึกษาได้ เป็นความหมายที่แท้จริงของนวัตกรรมการศึกษา

๔. ความคิดหรือการกระทำใหม่นั้น ครั้งหนึ่งเคยถูกผู้บริหารคัดค้านไม่ให้กระทำและในปัจจุบันได้รับการสนับสนุนให้กระทำ ก็จัดว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษา

๕. ความคิดหรือการกระทำใหม่นั้นมีการดำเนินการใหม่จริงๆ ยังไม่มีผู้ใดจัดทำมาก่อน^{๑๑}

Rogers และ Shoemaker ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของนวัตกรรมตามที่ยุ้ยยอมรับรู้สึกเป็นปัจจัยสำคัญในการที่ยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม แม้ว่านวัตกรรมจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก แต่ถ้าบุคคลเห็นว่าไม่ดี ไม่มีประโยชน์ก็อาจจะปฏิเสธนวัตกรรมนั้นโดยคุณลักษณะของนวัตกรรม ได้แก่

๑) ความได้เปรียบเชิงเทียบ หมายถึง การที่ยุ้ยยอมรับนวัตกรรมนั้น ดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าสิ่งเก่าๆ หรือวิธีปฏิบัติเก่าที่นวัตกรรมนั้นเข้ามาแทนที่ การวัดประโยชน์เชิงเทียบอาจวัดในแง่เศรษฐกิจ หรือในแง่อื่นๆ ก็ได้ เช่น ความเชื่อถือของสังคม เกียรติยศ ความสะดวกสบายในการทำงาน เป็นต้น

๒) ความเข้ากันได้ หมายถึง การที่ยุ้ยยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการนวัตกรรมนั้นเข้ากันได้กับค่านิยมที่เป็นอยู่ เข้ากันได้กับความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรม ทัศนคติ ความคิดหรือประสบการณ์เกี่ยวกับนวัตกรรมในอดีต ตลอดจนความต้องการของตน นวัตกรรมที่เข้ากับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม

^{๑๐}ลักษณะของนวัตกรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา, <http://www.l3nr.org/posts/224964>, [๑๕ กันยายน ๒๕๖๐],

^{๑๑}เปรี๊ญ กุมุท, รศ.ดร., ลักษณะของนวัตกรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.mediathailand-ictedu.blogspot.com>, [๑๕ กันยายน ๒๕๖๐].

๓) ความสลับซับซ้อน หมายถึง ระดับความยากง่ายตามความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมายผู้รับนวัตกรรมในการที่จะเข้าใจหรือนำนวัตกรรมไปใช้ นวัตกรรมใดมีความสลับซับซ้อน ยากต่อการเข้าใจ และต่อการใช้งานนวัตกรรมนั้นก็ได้รับการยอมรับช้า

๔) การนำไปทดลองใช้ได้ หมายถึง ระดับที่นวัตกรรมสามารถนำไปใช้ทดลอง นวัตกรรมใดที่สามารถแบ่งส่วนเพื่อนำไปทดลองใช้ จะได้รับยอมรับเร็วกว่านวัตกรรมซึ่งไม่สามารถแบ่งไปทดลองใช้ได้ ทั้งนี้เพราะนวัตกรรมที่สามารถนำไปทดลองใช้ได้นี้ จะช่วยลดความรู้สึกเสี่ยงต่อการยอมรับนวัตกรรมมาใช้ของกลุ่มเป้าหมายให้น้อยลง

๕) การสังเกตเห็นผลได้ หมายถึง ระดับที่ผลของนวัตกรรม สามารถเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นผลได้ ผลของนวัตกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย และสามารถสื่อความหมายให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้ง่าย จะได้รับการยอมรับมากกว่านวัตกรรมที่สังเกตเห็นผลยาก^{๑๒}

๒.๑.๔ ประโยชน์ของนวัตกรรม

นวัตกรรมการเรียนการสอนมีประโยชน์^{๑๓} ดังนี้

๑. เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้ครูสอนเนื้อหาให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น
๒. เป็นเครื่องช่วยเร่งเวลาการสอนให้สั้นลง
๓. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น
๔. ช่วยทำเรื่องที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม
๕. ช่วยทำเรื่องยากให้เป็นง่าย
๖. ช่วยกระตุ้น และสร้างความสนใจให้กับนักเรียนมากขึ้น
๗. ช่วยให้การเรียนเนื้อหาง่ายขึ้น
๘. นักเรียนประสบความสำเร็จจากการเรียนมากขึ้น
๙. ช่วยให้นักเรียนไม่เบื่อในการเรียน
๑๐. ช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน
๑๑. เป็นเครื่องยืนยันถึงการพัฒนาด้านตนเองของครู
๑๒. เป็นเกราะกำบังตนเองของครูได้อย่างดี
๑๓. เป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพของครูได้เป็นอย่างดี

^{๑๒} ศรีน้อย ลาวัณ, “การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนของครูโดยใช้เทคนิคการสืบสอบแบบขึ้นชม”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๒, บทคัดย่อ.

^{๑๓} สำลี รักสุทธี, คู่มือการจัดทำสื่อ นวัตกรรมและแผนฯ ประกอบสื่อ นวัตกรรม, พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์ พัฒนาศึกษา, ๒๕๕๓, หน้า ๓๒.

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยี

๒.๒.๑ ความหมายเทคโนโลยี

คำว่า เทคโนโลยี ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Technology” ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า “Technologia” แปลว่า การกระทำที่ระบบ อย่างไรก็ตามคำว่า เทคโนโลยี มักนิยมควบคู่กับคำว่า วิทยาศาสตร์ โดยเรียกรวมๆว่า “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” ซึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยี คือวิทยาการที่เกี่ยวกับศิลปะในการนำเอา วิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรม นอกจากนั้นยังมีผู้ให้ความหมายของเทคโนโลยี ไว้หลากหลาย ดังนี้ คือสารานุกรมเ็นคาร์ตา (Encarta) ได้ให้ที่มาและความหมายของคำว่า เทคโนโลยี (Technology) ไว้ว่า Technology เป็นคำที่มาจากภาษากรีก ๒ คำรวมกัน คือ Tekhne หมายถึง ศิลปะหรืองานช่างฝีมือ (art of craft) และ logia หมายถึง สาขาวิชาของการศึกษา (art of study) ดังนั้นถ้าจะแปลตามตัวแล้วเทคโนโลยีจึงหมายถึงการศึกษาหรือศาสตร์ของงานช่างฝีมือ

Brown กล่าวว่า เทคโนโลยีเป็นการนำวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ให้บังเกิดผลประโยชน์^{๑๔}

Dale ให้ความหมายว่า เทคโนโลยีประกอบด้วยผลรวมของการทดลอง เครื่องมือ และ กระบวนการ ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ ทดลอง และได้รับการปรับปรุงแก้ไขมาแล้ว^{๑๕}

ครรชิต มัลลียงศ์ ให้ความหมายของ เทคโนโลยีไว้ว่า

๑. องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์
๒. การประยุกต์วิทยาศาสตร์
๓. วัสดุ เครื่องยนต์กลไก เครื่องมือ
๔. กรรมวิธี และวิธีดำเนินงานที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ประยุกต์
๕. ศิลปะ และทักษะในการจำแนกและรวบรวมวัสดุ

กล่าวอีกนัยหนึ่ง เทคโนโลยี หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การสร้าง และ การใช้สิ่งของ กระบวนการ หรืออุปกรณ์ที่ไม่ได้มีในธรรมชาตินั่นเอง^{๑๖}

สุพิทย์ กาญจนพันธุ์ ให้ความหมายของเทคโนโลยี หมายถึง วิธีการอย่างมีระบบในการวางแผน การประยุกต์ใช้ และการประเมินกระบวนการเรียนการสอนทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญต่อ

^{๑๔} Mark E, Brown. (1999). Super Teaching on the Superhighway : A Study of ProficientInternet - Using Teachers. New Zealand : Massey University. Retrieved June 15, 2010.

^{๑๕} Dale, Edgar. 1969. Audio Visual Method in Teaching. 4 th ed. New York : Holt Rinehart and Winston Inc.

^{๑๖} Richard T. Gill, (ed.) Greal Debates in Economics. Pacific Palisades, California : Goodyear Publishing Co., Inc., 1967.

ทั้งด้านเครื่องมือ ทรัพยากรมนุษย์ และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับเครื่องมือ เพื่อจะได้รูปแบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในความหมายนี้ เทคโนโลยีการศึกษาใช้การวิเคราะห์ระบบเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน^{๑๗}

เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยี คือ วิธีการหรือเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินการต่างๆเพื่อให้บรรลุผล และจากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า

เทคโนโลยี เป็นการนำเอาแนวความคิด หลักการ เทคนิค ความรู้ ระเบียบวิธีการ กระบวนการ ตลอดจนผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ทั้งในด้านสิ่งประดิษฐ์และวิธีปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในระบบงานเพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานให้ดียิ่งขึ้นและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้มากยิ่งขึ้น

การนำเทคโนโลยีมาใช้กับงานในสาขาใดสาขาหนึ่งนั้น เทคโนโลยีจะมีส่วนช่วยสำคัญ ๓ ประการ และถือเป็นเกณฑ์ในการพิจารณานำเทคโนโลยีมาใช้ด้วย คือ

๑.ประสิทธิภาพ (Efficiency) เทคโนโลยีจะช่วยให้การทำงานบรรลุผลตามเป้าหมายได้อย่างเที่ยงตรงและรวดเร็ว

๒.ประสิทธิผล (Productivity) เป็นการทำงานเพื่อให้ได้ผลผลิตออกมาอย่างเต็มที่มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุด

๓.ประหยัด (Economy) เป็นการประหยัดทั้งเวลาและแรงงานในการทำงานด้วยการลงทุนน้อยแต่ได้ผลมากกว่าที่ลงทุนไป

เทคโนโลยีการศึกษา ในปัจจุบันการดำเนินกิจการงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจะใช้เทคโนโลยีเข้าไปช่วยเป็นส่วนใหญ่ เทคโนโลยีจึงมีความเกี่ยวข้องกับระบบงานด้านต่าง ๆ ทุกแขนง ถ้านำไปใช้แก้ปัญหาในแขนงใด จะเรียกเทคโนโลยีในด้านนั้น เช่น เทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีทางการเกษตร เทคโนโลยีทางการอุตสาหกรรม เป็นต้น ในวงการศึกษาก็เช่นเดียวกัน มีปัญหาต่าง ๆ มากมายที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขจึงเกิดเทคโนโลยีทางการศึกษาขึ้น^{๑๘}

ธรรมบุญ โรจนะบุรานนท์ กล่าวว่า เทคโนโลยี คือ ความรู้วิชาการรวมกับความรู้วิธีการและความชำนาญที่สามารถนำไปปฏิบัติการกิจให้มีประสิทธิภาพสูง โดยปกติเทคโนโลยีนั้นมีความรู้วิทยาศาสตร์รวมอยู่ด้วย นั่นคือวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ เทคโนโลยีเป็นการนำความรู้ไปใช้ในทาง

^{๑๗} สุพิทย์ กาญจนพันธุ์, **รวมศัพท์ เทคโนโลยีและสื่อสารเพื่อการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑๕.

^{๑๘} เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต, **เทคโนโลยีทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๒๘), หน้า ๒.

ปฏิบัติ จึงมักนิยมใช้สองคำด้วยกัน คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเน้นให้เข้าใจว่า ทั้งสองอย่างนี้ต้องควบคู่กันไปจึงจะมีประสิทธิภาพสูง^{๑๙}

กิดานันท์ มลิทอง สรุปความหมายของเทคโนโลยีว่า เป็นการนำแนวคิด หลักการ เทคนิค ความรู้ ระเบียบวิธี กระบวนการ ตลอดจนผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ ทั้งในด้านสิ่งประดิษฐ์ และวิธีการปฏิบัติ มาประยุกต์ใช้ เพื่อขยายขีดความสามารถของมนุษย์ ช่วยให้การงานดีขึ้นและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงานนั้นให้มี มากยิ่งขึ้น^{๒๐}

สรุปได้ว่า เทคโนโลยี หมายถึง การใช้ความรู้ เครื่องมือ ความคิดหลักการ เทคนิค กระบวนการ และผลงานทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้มากยิ่งขึ้น

๒.๒.๒ ประเภทของเทคโนโลยี

Nutthawut ได้สรุปประเภทของเทคโนโลยี^{๒๑} ไว้ดังนี้

๑. เทคโนโลยีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เช่น ดาวเทียมถ่ายภาพทางอากาศ, กล้องดิจิทัล, กล้องถ่ายภาพวีดิทัศน์, เครื่องเอกซเรย์ ฯลฯ

๒. เทคโนโลยีที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล จะเป็นสื่อบันทึกข้อมูลต่างๆ เช่น เทปแม่เหล็ก, จานแม่เหล็ก, จานแสงหรือจานเลเซอร์, บัตรเอทีเอ็ม ฯลฯ

๓. เทคโนโลยีที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูล ได้แก่ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทั้งฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์

๔. เทคโนโลยีที่ใช้ในการแสดงผลข้อมูล เช่น เครื่องพิมพ์, จอภาพ, พล็อตเตอร์ ฯลฯ

๕. เทคโนโลยีที่ใช้ในการทำสำเนาเอกสาร เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร, เครื่องถ่ายไมโครฟิล์ม

๖. เทคโนโลยีสำหรับถ่ายทอดหรือสื่อสารข้อมูล ได้แก่ ระบบโทรคมนาคมต่างๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุกระจายเสียง โทรเลข เทเล็กซ์ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งระยะใกล้และไกล

^{๑๙} ธรรมนูญ วิจารณ์บูรณานนท์, นโยบายและผลกระทบทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อการพัฒนาประเทศ, ธรรมชาตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๑๗๐.

^{๒๐} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๕

^{๒๑} ประเภทของเทคโนโลยี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: Nutthawut <https://sites.google.com/site/2200405_natthawut/e-book/--prapheth-thekhnoiyi-sarsnthes>, [๑๕ กันยายน ๒๕๖๐].

๒.๒.๓ ลักษณะของเทคโนโลยี

ลักษณะของเทคโนโลยีสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. เทคโนโลยีในลักษณะของกระบวนการ (process) เป็นการใช้อย่างเป็นระบบของวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้ต่างๆที่ได้รวบรวมไว้ เพื่อนำไปสู่ผลในทางปฏิบัติ โดยเชื่อว่าเป็นกระบวนการที่เชื่อถือได้และนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ

๒. เทคโนโลยีในลักษณะของผลผลิต (product) หมายถึง วัสดุและอุปกรณ์ที่เป็นผลมาจากการใช้กระบวนการทางเทคโนโลยี

๓. เทคโนโลยีในลักษณะผสมของกระบวนการและผลผลิต (process and product) เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งมีการทำงานเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเครื่องกับโปรแกรม^{๒๒}

๒.๒.๔ ประโยชน์ของเทคโนโลยี

วิลโลว์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี^{๒๓} ไว้ดังนี้

๑. ลดแรงงานคนในการทำงานต่าง ๆ เช่น ควบคุมการผลิต และช่วยในการคำนวณ
๒. เพิ่มความสะดวกสบายตั้งแต่ส่วนบุคคล จนถึงการค้าและสื่อสารทั่วโลก
๓. เป็นแหล่งความบันเทิง
๔. ได้ผลผลิตที่มีมาตรฐาน เหมือนกันหมดทุกชิ้น ซึ่งถือเห็นว่าเป็นการลดคุณค่าของชิ้นงาน เพราะ Handmade คืองานชิ้นเดียวในโลก
๕. ลดต้นทุนการผลิต
๖. ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
๗. ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม และเกิดการกระจายโอกาส
๘. ทำให้เกิดสื่อการเรียนการสอนต่างๆมากขึ้น
๙. ทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ดียิ่งขึ้น
๑๐. ทำให้เกิดระบบการป้องกันประเทศที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
๑๑. ในกรณีของอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้สามารถเลือกการผ่อนคลายได้ตามอิสระ

^{๒๒} Heinich.R. Molenda.M. and Russell.J. (1993).Instructional Media and the New Technologies of Instruction. 3rd ed. New York: Macmillan Publishing.

^{๒๓} วิลโลว์, ประโยชน์ของเทคโนโลยี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://bumby-wilaiwan.blogspot.com/2011/12/blog-post_11.html, [๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐].

๒.๓. แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้

๒.๓.๑ ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ หรือแผนการเรียนรู้เป็นคำใหม่ที่นำมาใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ เหตุที่ใช้คำ “แผนการจัดการเรียนรู้” แทนคำ “แผนการสอน” เพราะต้องการให้ผู้สอนมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่บ่งไว้ในมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด”^{๒๔}

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ จนถึง การประเมินผล^{๒๕}

สุนนต์ อมรวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

๑. มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม

๒. ความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่

๓. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้^{๒๖}

ประเวศ วะสี นักการศึกษาไทยให้ความหมายว่า การเรียนรู้ หลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนานั้นเรียกว่า สิกขา หรือ ศึกษา วิถีชีวิต หรือ การศึกษา วิถีชีวิตที่ดีประกอบด้วยการอยู่ร่วมกันที่ดี คือ ศีล หมายถึงการอยู่ร่วมกันด้วยความปกติ ระบบการอยู่ร่วมกันของชีวิตควรจะต้องประกอบด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาปัญญาให้ยิ่งๆขึ้นไปด้วย ทำให้ระบบการอยู่ร่วมกันดียิ่งๆขึ้น

^{๒๔} อารณ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๓.

^{๒๕} มีสนัตติกาญจน์ ทองบุญฤทธิ์, “การจัดการเรียนรู้แบบ STEM Education ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โครงการ English Program”, งานวิจัยกลุ่มสาระภาษาอังกฤษ (English Program), (โรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกประถม, ๒๕๕๙).

^{๒๖} ฉวีวรรณ สุวรรณภา, “การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมทักษะการคิด ในรายวิชาสัมมนาสังคมศึกษา ของนิสิตสาขาวิชา สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

ศีลสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขา ที่เรียกว่าการศึกษาทั้ง ๓ หรือไตรสิกขานั้น เพราะเป็นวิถีชีวิตทั้งหมด วิถีชีวิตทั้งหมด คือ การศึกษาจึงไม่เป็นเรียนวิชา^{๒๗}

ฮูและตันแคน อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง กิจกรรมของบุคคล ซึ่งมีหลักและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่างๆ ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจในจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหาได้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

๓. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้

๔. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้^{๒๘}

กูด (Good) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้ คือ การกระทำอันเป็นการสั่งสอนผู้เรียนในสถาบันการศึกษา^{๒๙}

ฮิลล์ (Hills) ให้คำจำกัดความของการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการให้การศึกษากับผู้เรียน^{๓๐}

มอร์ (Moore) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ คือ พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่พยายามช่วยให้บุคคลอื่นได้เกิดการพัฒนาตนเองในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ^{๓๑}

^{๒๗} ประเวศ วะสี, ศ., นายแพทย์, “พุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑”, ในพุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑: ปาฐกถาครบรอบ ๖๐ ปี พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑๕-๑๑๖.

^{๒๘} สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พิมพ์ที่ ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๗), หน้า ๗.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่มีระบบ ระเบียบแบบแผนในการให้ การศึกษาแก่ผู้เรียน โดยวางแผนหลักสูตร วิธีสอน เทคนิค การวัดผล และการประเมินผลการเรียนรู้

๒.๓.๒ แนวคิดการจัดการเรียนรู้

สมน อมรวิวัฒน์ กล่าวว่า เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการสอน หรือ กระบวนการเรียนการสอนในหลากหลายวิธี ซึ่งจำแนกได้ดังนี้^{๓๒}

๑. การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบแบบแก้ปัญหา แบบสร้างผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ

๒. เทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคล ได้แก่ วิธีการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

๓. เทคนิคการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ ประกอบการเรียนรู้ เช่น การใช้ สิ่งพิมพ์ ตำราเรียน และแบบฝึกหัด การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป

๔. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย การโต้ว่าที่กลุ่ม Buzz การอภิปราย การระดมพลังสมอง กลุ่มตัว การประชุมต่างๆ การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่ม สืบค้น คู่คิด การฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

๕. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม เกม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ

๖. เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ ปริศนาความคิด ร่วมมือแข่งขัน หรือกลุ่มสืบค้น กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด กลุ่มร่วมมือ

๗. เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ การเรียนการสอนแบบใช้เส้นเล่าเรื่อง (story line) และการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (problem-solving)

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการหรือการจัดสถานภาพการณ์ของการเรียน การสอนตามหลักการหรือทฤษฎีของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ซึ่งมีวิธีการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

๑) **การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้** ในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเท่านั้น แต่ผู้สอน ควรปรับเปลี่ยนตนเอง โดยการ “แปลงรูปแบบการสอนให้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก” ซึ่งสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบใหม่ศูนย์วิจัยรูบิด้า (Rubida Research) ได้แบ่งการสอนออกเป็นห้า

^{๓๒} สมน อมรวิวัฒน์, **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ ปฏิรูปการเรียนรู้, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗.

มิติ คือ การถ่ายทอด (Delivering) การประยุกต์ใช้ (Applying) การสร้างสรรค์ (Creating) การสื่อสาร (Communicating) และการตัดสินใจ (Decision Making) โดยสภาพแวดล้อมในการเรียนแบบใหม่จะต้องมีความสะดวกในการเคลื่อนย้าย และสามารถปรับรูปแบบในการใช้พื้นที่ในห้องเรียนได้อย่างง่ายดาย มีประสิทธิภาพในการเรียน โดยโต๊ะเก้าอี้อาจมีล้อเลื่อนหรือใช้โต๊ะ ซึ่งจะเอื้อต่อการเรียนรู้แบบโครงการหรือการเรียนรู้ด้วยผู้เรียนมากกว่าเนื้อหา

ดังนั้นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีการเรียนได้อย่างคล่องตัว เช่นการมอง การคิด การจับคู่ การฟัง การค้นหา การพูดคุย การทำงานเป็นทีม การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ และอาจมีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ อาทิ การปรับเปลี่ยนพื้นที่เรียน ห้องเรียนยืดหยุ่นในการเรียนของแต่ละทีม การปลีกตัวไปคิดคนเดียว การเคลื่อนตัวเข้าหาเครื่องมือที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เป็นต้น หรืออาจมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ต่างกันไปหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับการทำงานของผู้เรียนสามแบบคือ สภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนต้องใช้สมาธิในการเรียน สภาพแวดล้อมสำหรับงานที่ต้องร่วมมือกันทำงาน และสภาพแวดล้อมสำหรับงานโครงการที่ต้องลงมือปฏิบัติ

สรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องพยายามทำให้ทุกพื้นที่ของโรงเรียนกลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพไม่เว้นแม้กระทั่งทางเดินที่สามารถทำงานได้ มุมห้องที่มีโซฟานั่งพักผ่อนหรือทำงานร่วมกัน ห้องน้ำ โรงอาหาร สวนเกษตร พื้นที่พักผ่อน สนามกีฬา เป็นต้น โดยอาจมีการออกแบบร้านหนังสือ หรือร้านกาแฟที่มากกว่าตึกแบบที่บ้ๆอยู่ แต่เป็นห้องเรียนที่สามารถมองเห็นผ่านไปอีกส่วนหนึ่งได้ เช่นใช้กระจกกั้นระหว่างห้องเรียนกับทางเดินสวนพักผ่อน เพื่อให้ผู้เรียนคนอื่นๆ ผู้ปกครอง คนในชุมชน ครู ผู้บริหารสามารถมองเห็นกิจกรรมใดๆในห้องเรียน ซึ่งอาจเห็นนักเรียนกำลังวางแผนทำงาน กำลังทำโครงการ หรือนำเสนองาน โดยอาจมีครูอยู่ทำตัวเสมือนผู้จัดการโครงการ หรืออาจจะเป็นห้องเรียนที่นักเรียนกำลังทำงานอย่างอิสระ

๒) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน กิจกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ นับว่ามีความสำคัญมาก หากครูยังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่ถ่ายทอดผ่านตัวครูไปสู่เด็กเป็นสำคัญแล้ว ผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ จะไม่มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้แน่นอน ซึ่งโฟการ์ตี (Fogarty) ได้กล่าวถึงกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ (Ministry of Education, 2004) ๔ ประการ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่ ๒ เป็นวิสัยทัศน์เพื่อการศึกษาที่ว่า “สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น” เป็นวิสัยทัศน์ที่เน้นการสอนในแบบที่ช่วยนักเรียนให้เรียนรู้โดยไม่ต้องสอน ซึ่งครูต้องมีกิจกรรมจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี รวมทั้งทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริงกับครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและประเทศชาติ

นอกจากนี้ เพิร์ลแมน (Pearlman) ยังได้กล่าวถึงผู้เรียนในศตวรรษใหม่ที่เป็นคนยุคดิจิทัล เป็นมนุษย์เครือข่าย กระตือรือร้นที่จะทำงานด้วยตนเองหรือร่วมมือกับผู้อื่น โดยเมื่ออยู่บ้านเขาจะชลุกอยู่กับคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ไอพอด และสมาร์ทโฟน แต่เมื่ออยู่กับโรงเรียนเขาก็กลับต้องถูกบังคับให้นั่งที่โต๊ะตัวเล็กๆ เพื่อขีดเขียนด้วยดินสopakกาและทำงานตามใบงานที่ได้รับคำสั่งจากครู ซึ่งเขาได้กล่าวถึงงานวิจัยด้านการศึกษากว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมาที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมและศักยภาพใหม่ๆของผู้เรียนในปัจจุบันว่า “นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อพวกเขามีส่วนร่วม” ซึ่งต่อมาเพนสกี (Prensky, 2001) ได้เรียกร้องให้ครูเปลี่ยนวิธีสอนจาก “การบอกให้ทำหรือบรรยาย” ไปสู่การสอนแบบใหม่ที่ “ปล่อยให้ผู้เรียนสอนตัวเอง โดยมีครูแนะนำ”

สำหรับในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๓: ๑๑๕) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ผู้เรียนในอนาคตต้องถูกส่งเสริมและกระตุ้นให้เขาได้มีบทบาทในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น และในปีเดียวกันยังได้เสนอแนะไว้อีกว่า การสอนต้องเน้นทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีผลงานวิจัยที่ยืนยันว่าทักษะการคิดเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ในทางบวก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓: ๘๑) ซึ่งต่อมา กฤษณพงศ์ กีรติกร (๒๕๕๒: ๕๑-๕๓) ได้สรุปว่าคนในยุคศตวรรษที่ ๒๑ จะมีพฤติกรรม การเรียนรู้เปลี่ยนไป ดังนั้นจึงต้องสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการหาข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณและมีพลังคัดสรร (Selective) สูง เพื่อเลือกหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ สังเคราะห์ความรู้และเกิดปัญญา ไม่สละสลวยมากมายท่วมท้น และยังแยกข้อมูลได้มากกว่าในอดีตที่แยกแยะเฉพาะโลกจริงและโลกจินตนาการ ซึ่งมนุษย์จะอยู่กับโลกเสมือนจริงมากขึ้นในอนาคต

ดังนั้นการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดีนั้นจึงมีกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยการศึกษาค้นคว้า พิสูจน์ ทดสอบ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและสร้างผลงานของตนเองออกมาอย่างมีคุณภาพ การสอนในศตวรรษที่ ๒๑ เราจึงน่าจะเห็นภาพของผู้เรียนที่มุ่งมั่นในการทำงานของตนเอง จากการเขียนบันทึกออนไลน์ การค้นคว้าบนอินเทอร์เน็ต การเรียนผ่านโลกเสมือนจริง การนำเสนอผลงานของตนเองผ่านสื่อดิจิทัล หรือกำลังร่วมประเมินทักษะการทำงานร่วมกันและการนำเสนอผลงานของเพื่อนๆ แต่ทั้งนี้ในห้องเรียนก็อาจจะยังมีการเรียนจากครูเช่นกันในบางรายวิชาที่เป็นรายวิชาแบบสหวิทยาการที่ต้องสอนร่วมกันเป็นทีม^{๓๓}

^{๓๓} ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, ๘๐ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นนทบุรี: พี บาลานซ์ไซด์แอนพริ้นตัง, ๒๕๕๙), หน้า ๕-๙.

๒.๓.๓ หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้มีลักษณะที่เด่นชัดอยู่ ๓ ลักษณะ คือ

๑. การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งหมายความว่า การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน และเป็นปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

๒. การจัดการเรียนรู้มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่

๒.๑ ด้านความรู้ความคิด หรือด้านพุทธิพิสัย

๒.๒ ด้านทักษะกระบวนการ หรือด้านทักษะพิสัย

๒.๓ ด้านเจตคติ หรือด้านจิตพิสัย

๓. ด้านการจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้ก็ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน ซึ่งหมายความว่า การจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้หรือไม่ขึ้นต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ (ศาสตร์) ทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ศิลป์) เป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมานี้ สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างไรก็ต้องมีกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ จะประสบผลสำเร็จได้ดี ผู้สอนต้องมีความรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้^{๓๔}

หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มีนักการศึกษาหลายๆท่าน ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้อย่างหลากหลาย โดยมีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกันตามทัศนคติของนักการศึกษาแต่ละท่าน และเมื่อนำรายละเอียดดังกล่าวมาสังเคราะห์แล้ว สามารถจำแนกหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้^{๓๕}

๑. วิเคราะห์ผู้เรียน (Analyze learner) ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องและตอบสนองผู้เรียนมากที่สุด

^{๓๔} มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๒๕๕๗, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (พิมพ์ที่ ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๗), หน้า ๙.

^{๓๕} ทิศนา ขัมมณี, ๘๐ นวัตกรรม : การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น, ๒๕๕๗), หน้า ๑๒๐.

๒. อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ครูจะไม่ผู้สอนอีกต่อไป แต่ครูจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยการจัดสภาพการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

๓. การส่งเสริม (Incitament) ผู้สอนต้องทำหน้าที่ส่งเสริม กระตุ้น และปลุกฝังให้ผู้เรียนเกิดทักษะและคุณลักษณะเชิงบวกในการเรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดขึ้น โดยประเด็นหลักๆ ที่ผู้สอนควรส่งเสริมและให้ความสำคัญ คือ

- ๓.๑ ผู้เรียนพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ (Autonomy)
- ๓.๒ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ (Participation)
- ๓.๓ ผู้เรียนร่วมมือและมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ (Cooperation and Interaction)
- ๓.๔ ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Construction)
- ๓.๕ ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application)

๒.๓.๔ ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory) เป็นกรอบงานวิจัยที่จัดระบบของความรู้หรือข้อมูล และเหตุการณ์เรียนรู้ที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นการจัดระบบใหม่ของประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อน หรือเป็นหลักการของการเกิดการเรียนรู้ที่สามารถทำการทดสอบได้ สามารถนำอ้างอิงถึงเหตุการณ์และประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีจิตวิทยา ซึ่งมีการศึกษาทดลองเริ่มตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา^{๓๖}

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory) การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดคน สามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะทำให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวด กวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้

^{๓๖} รังสรรค์ บุขยะมา, เอกสารการจัดการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗.

ให้กับผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับ
ผู้เรียน^{๓๗}

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bloom (Bloom's Taxonomy)

ความรู้ที่เกิดจากความจำ (Knowledge) Bloom ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น ๖ ระดับ

๑. ความรู้ ความจำ (Knowledge)
๒. การประยุกต์ (Application)
๓. ความเข้าใจ (Comprehend) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด
๔. การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิมเน้นโครงสร้างใหม่
๕. การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหาตรวจสอบได้สามารถนำส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิม
๖. การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้เน้นโครงสร้างใหม่ และตัดสินใจว่าอะไรถูกหรือผิดประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของเมเยอร์ (Mayor)

ในการออกแบบสื่อการเรียนการสอนการวิเคราะห์ความจำเป็นเป็นสิ่งสำคัญและตามด้วยจุดประสงค์ของการเรียนเงื่อนไขพฤติกรรมควรชี้ชัดและสังเกตได้ โดยแบ่งออกเป็นย่อยๆ ๓ ส่วนด้วยกันมาตรฐาน

๑. พฤติกรรมสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขในการช่วยเหลือ
๒. พฤติกรรมที่ได้นั้นสามารถอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบรูเนอร์
๓. ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์ (Bruner)
 - ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน
 - ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่างๆ
 - ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเอง
 - ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง เนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของไทเลอร์ (Tylor)

๑. ความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อยๆ

^{๓๗} พระรัชเวธน์ รุ่งเรือง, “การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๒. การจัดช่วงลำดับ (sequence) หมายถึง หรือการจัดสิ่งที่มีความง่ายและต่อเนื่องกัน ไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้นการจัดกิจกรรม

๓. ประสบการณ์บูรณาการให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่างๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม

ทฤษฎีการเรียนรู้ ๘ ขั้น ของกาเย่ (Gagne)

๑. การจูงใจ (Motivation Phase) การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้
๒. การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase)
๓. ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase)
๔. ความสามารถในการจำ (Retention Phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว
๕. ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase)
๖. การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase)
๗. การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase)
๘. การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) ผู้เรียนได้รับทราบผลเร็วจะทำให้มีผลดีและประสิทธิภาพสูง^{๓๘}

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนากับการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอย่างมากในฐานะที่พระพุทธศาสนานั้นจัดได้ว่าเป็นกลุ่มแนวคิดใหม่ในช่วง ๒๕๐๐ ปีที่ผ่านมาที่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อระบบคิดของมนุษยชาติ โดยเฉพาะชาวอินเดียและประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ยอมรับเอาคำสอนของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นกรอบในการพัฒนาชีวิตและสังคมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านประเพณี วัฒนธรรม ด้านสังคม การเมืองการปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจ หรือการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการศึกษาแล้ว เราจะพบว่า พระพุทธศาสนาได้เข้าไปมีส่วนในการเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ก็เพราะสาเหตุที่พระพุทธศาสนานั้นเน้นเรื่องของการศึกษาและมีหลักคำสอนที่เกิดมาจากการศึกษาและมีแนวทางในการชักชวนให้ผู้ที่เลื่อมใสมุ่งไปสู่

^{๓๘} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๕.

ความเป็นผู้ที่รู้จักการพัฒนาตนเอง เช่น คำสอนเรื่องไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นถือได้ว่า พระพุทธศาสนาได้วางหลักเกณฑ์ทางการศึกษาเอาไว้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม ในบางสังคม เมื่อเวลาได้เปลี่ยนไป การจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องด้วยพระพุทธศาสนาก็พลอยเปลี่ยนตามไปด้วย กล่าวคือ มีการให้ความสำคัญกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังเช่น ในสังคมไทยซึ่งถือว่าเป็นสังคมที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่มาจากพระพุทธศาสนานับตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งสังคมหรือประเทศชาติ ขึ้นมา ดังนั้น ระบบการศึกษาของสังคม จึงมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามาโดยตลอด การจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ดังนั้น ผู้สอนควรพิจารณาเลือกใช้เทคนิคกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งนี้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้^{๒๓๙}

การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีผู้ให้การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ไว้ดังนี้

นิตดา ธรรมวงศ์ผล ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาว่าไม่ได้อยู่ที่เนื้อหาสาระว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง แต่สำคัญอยู่ที่ผู้เรียนคิดอย่างไร เชื่ออย่างไร และปฏิบัติอย่างไร ความสำคัญอยู่ที่การพัฒนาความคิด หากคิดดี คิดถูกต้อง จะทำให้นำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง^{๒๔๐}

พชร มิกกลาง ได้กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไว้ คือ

๑. หลักการสอน

๑.๑ สาระสำคัญของการเรียนการสอนจะต้องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและสอนให้เหมาะสม

๑.๒ การสอนต้องมีเหตุผล สนับสนุนให้เห็นประโยชน์และโทษของการไม่ปฏิบัติ

^{๒๓๙} พระครูธรรมศาสนโมสิต, “ปัญหาการจัดการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของคุรุระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๒๔๐} นิตดา ธรรมวงศ์ผล, “ผลของการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส ๐๔๑๒ พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสีกัน (วัฒนารักษ์อุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, แผนกวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒).

๑.๓ การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็น โดยครูเป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นผู้นำด้านคุณธรรม จริยธรรม

๒. วิธีสอน

การสอนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าครูควรระบุว่าจะเรียนทำอะไรบ้าง กำหนดเกณฑ์ที่จะตัดสินไว้ และใช้วิธีประเมินผลอย่างถูกต้อง การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม จะต้องระบุเงื่อนไขพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่ต้องการและเกณฑ์การตัดสิน ครูต้องพิจารณาเนื้อหาก่อนแล้ว จึงเลือกวิธีสอนให้เหมาะสม หรือจะประยุกต์หลายๆวิธีในเนื้อหา ๑ เรื่องก็ได้ ตามความเหมาะสมของผู้เรียน^{๔๑}

ประณีต จันทรขันธ์ ได้กล่าว การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ต้องใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบประกอบกัน เช่น การตั้งปัญหาการศึกษาค้นคว้ารายงาน การอภิปราย การโต้วาที การสัมภาษณ์ การสังเกต การเล่าประสบการณ์ การเขียนแสดงความคิด การแสดงละคร บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง การเรียนจากข่าวเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งการใช้สื่อประกอบ เช่น หุ่นนิทาน เพลง เกม ประกอบการบรรยายและการอธิบาย

อีกทั้ง เสนอแนวทางเกี่ยวกับวิธีสอนพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ควรเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเรื่องที่สอน ไม่ควรใช้วิธีบรรยายในทุกเรื่อง บางครั้งควรใช้วิธีการอธิบายเหตุผล ใช้ตรรกะ ใช้การสร้างจุดสะท้อนใจ ใช้การอนุมาน และการอุปมาอุปไมย

๒. ควรมีนิทาน ข่าว หรือเรื่องตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เห็นสิ่งที่ต้องการสอนได้อย่างชัดเจน

๓. ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจ และอยากทำตามที่ครูสอน หากจะมีแบบอย่างอื่นๆ ให้เด็กยึดถือแบบอย่างนั้นต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ

๔. ให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ให้มีประสบการณ์ในการคิดและแก้ปัญหา

๕. ใช้สื่อในการเรียนการสอน

๖. เน้นการสอนและฝึกฝนอบรมเป็นรายบุคคล ต้องดูความแตกต่างของนักเรียนในเรื่องความพร้อมและสติปัญญา

ประณีต จันทรขันธ์ กล่าวถึง การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ไว้ดังนี้

๑. หลักการและจุดประสงค์ในการสอน

^{๔๑} พพร มีกลาง, “สภาพการณ์การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๔. ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเขตการศึกษา ๙”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, หลักสูตรและการสอน, สกลนคร, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๐).

เนื่องจากพระพุทธศาสนา เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ของมรดกของชาติ เป็นแหล่งอารยธรรมของมนุษย์และเป็นหลักในการพัฒนาชีวิตและสังคม หลักสูตรพระพุทธศาสนาจึงมีหลักการดังนี้

๑.๑ นักเรียนในสถานศึกษาทุกระดับเรียนพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญก้าวหน้าและสงบสุข

๑.๒ การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาจะต้องให้ครบทั้ง ๓ องค์ประกอบ คือ สาระ ความรู้ (ปริยัติ) การฝึกอบรมกาย วาจา ใจ (ปฏิบัติ) และการวิเคราะห์ประเมินผลการปฏิบัติของตนเอง (ปฏิเวธ)

๑.๓ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึงวัยของผู้เรียน ความเหมาะสมของเวลาเรียน การลำดับความยากง่าย การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและป้องกันการเข้าใจผิดต่อหลักพระพุทธศาสนา

๑.๔ การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งบูรณาการทั้ง ๔ ด้าน คือ ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สนองความต้องการและปัญหาของบุคคลและสังคม มีระบบการฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย

๒. วิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา

วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ผู้เรียนคิดว่า เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ เยาวชนส่วนใหญ่จึงไม่ชอบและเบื่อหน่าย การสอนจะให้ได้ดี ผู้เรียนสนใจเรียน และบรรลุจุดหมายของหลักสูตรทั้งในด้านความพึงพอใจของนักเรียนทางการเรียน และความยุติธรรมจริยธรรมของนักเรียน^{๔๒}

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ท่านกล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามพุทธวิธีนั้น บทบาทของครูสำคัญมาก บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำ ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรณะ (วิชาจรณสมปนโน) วิชา คือความรู้ดี จรณะ คือ ความประพฤติดี บทบาทสำคัญของครูมีสามคำ คือ แนะนำ ทำ ให้ดู อยู่ให้เห็น ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ตุมเหหิกิจจอาตปโปกขาตาโร ตถาคตา” การลงมือปฏิบัติเป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย พระตถาคตเป็นผู้บอกวิธีการ

ความศรัทธาเป็นรุ่งอรุณแห่งการศึกษา เมื่อจิตอ่อนโยน มีศรัทธาพร้อมที่จะพัฒนาไปตามลำดับ ๗ ขั้น ดังนี้

^{๔๒} ประณีต จันทรขันธ์, “ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส ๐๔๑๓ และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒).

๑. มีศรัทธาเข้าไปหาครู
๒. ศึกษาคำสอนของท่าน
๓. จดจำเรื่องที่ศึกษา
๔. พิจารณาความหมายของคำที่จดจำมานั้น
๕. เกิดความเข้าใจเพราะเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ
๖. เกิดฉันทะ คือ ความพอใจ การศึกษาต้องสร้างฉันทะนี้ให้ได้
๗. อุตสาหะ คือ รับไปปฏิบัติ

ขั้นแรก รับฟังและจดจำข้อมูลที่ได้จากผู้อื่น (ลำดับที่ ๑ – ๓)

ขั้นที่สอง คือการที่เราปฏิบัติกริยาต่อข้อมูลนั้น (ลำดับที่ ๔ – ๕) นั่นคือพิจารณาอย่างถี่ถ้วน การที่เราคิด คือ เราเป็นฝ่ายกระทำต่อข้อมูลนั้นโดยจับพลิกคว่ำพลิกหงายมีปฏิกริยา (Reaction) คือ กระทำต่อข้อมูลที่ได้รับ

ขั้นที่สาม คือเกิดเจตคติต่อเรื่องนั้นว่าดีหรือเลว ถ้าเห็นว่าดีก็มีฉันทะ คือ พอใจที่จะทำตามและอุตสาหะพยายามจนเกิดทักษะ (ลำดับที่ ๖ – ๗)^{๔๓}

สรุปได้ว่า จากการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา คือ ต้องใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบ ประกอบกัน สาระ ความรู้ (ปริยัติ) การฝึกอบรมกาย วาจา ใจ (ปฏิบัติ) และการวิเคราะห์ประเมินผล การปฏิบัติของตนเอง (ปฏิเวธ)

๒.๔.๑ ด้านการศึกษาหลักสูตร

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัวและบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงาน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบตลอดจน ปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

หลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาคือการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ การศึกษา การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งการดำเนินการให้บรรลุตาม หลักการดังกล่าว จำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๔๔}

^{๔๓} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ขอบฟ้าแห่งความรู้, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๖-๔๗.

^{๔๔} กรมวิชาการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑), หน้า ๓-๑๒.

การพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างกลไกและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างความเข้มแข็ง สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และสร้างความเชื่อมั่นให้ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๔.๒ ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งปวงที่จัดให้ผู้เรียนรู้ได้ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงปรารถนาทั้งพฤติกรรมความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมต่างๆ หรือหลักสูตร คือ การวางแผนการจัดประสบการณ์ต่างๆ ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่างๆ และการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ภายใต้การควบคุมของสถาบันการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความชำนาญ ทักษะวิชาชีพต่างๆ เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

เบรื่อง กิจรัตน์กร ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรไว้ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ และทักษะกระบวนการจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการผลิต ตลอดจนการบริหารและการจัดการ โดยเน้นเทคนิคการผลิต เพื่อให้ระบบการผลิตมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น^{๔๕}

จิระพันธ์ พูลพัฒน์ ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่นักเรียนแต่ละคนพึงมีในโปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายทั่วไปและจุดหมายเฉพาะที่ได้วางแผนเอาไว้ในกรอบของทฤษฎีและผลการวิจัยทางการศึกษาหรือการปฏิบัติงานที่ผ่านมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน^{๔๖}

^{๔๕}เบรื่อง กิจรัตน์กร, เทคโนโลยีการศึกษาและอุตสาหกรรม: หลักการและแนวทางการปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนอบรมภาษาต่างประเทศ, ๒๕๔๓), หน้า ๙๔-๙๕.

^{๔๖}จิระพันธ์ พูลพัฒน์, การศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๓.

อรรถ บัวศรี ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรม การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดหมายที่กำหนดไว้^{๔๗}

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการสอนที่ได้จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ของแต่ละองค์กรโดยการควบคุมของสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในแต่ละรายวิชา

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
๒. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
๓. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
๔. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
๕. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

^{๔๗} อรรถ บัวศรี, **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้^{๔๘}

๑. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

๓. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

๔. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้

^{๔๘} กรมวิชาการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, หน้า ๓-๔.

ในการป้องกันและแก้ปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง^{๔๙}

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุลต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ ๘ กลุ่ม สาระการเรียนรู้ ดังนี้

๑. ภาษาไทย
๒. คณิตศาสตร์

^{๔๙} กรมวิชาการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, หน้า ๕.

๓. วิทยาศาสตร์
๔. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
๕. สุขศึกษาและพลศึกษา
๖. ศิลปะ
๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
๘. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างไร เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษาและการทดสอบระดับชาติระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

๑. ภาษาไทย : ความรู้ ทักษะและวัฒนธรรมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ความชื่นชม การเห็นคุณค่า ภูมิปัญญาไทย และภูมิใจในภาษาประจำชาติ

๒. คณิตศาสตร์ : การนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิตและศึกษาต่อ การมีเหตุผลมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ

๓. วิทยาศาสตร์ : การนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์

๔. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : การอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย

๕. สุขศึกษาและพลศึกษา : ความรู้ทักษะและเจตคติในการสร้างเสริมสุขภาพพลานามัยของตนเองและผู้อื่น การป้องกันและการปฏิบัติสิ่งต่างๆที่มีผลต่อสุขภาพอย่างถูกวิธีและทักษะในการดำเนินชีวิต

๖. ศิลปะ : ความรู้และทักษะในการคิดริเริ่ม จินตนาการสร้างสรรค์งานศิลปะสุนทรีย์ภาพ และการเห็นคุณค่าในทางศิลปะ

๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี : ความรู้ทักษะและเจตคติในการทำงาน การจัดการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการใช้เทคโนโลยี

๘. ภาษาต่างประเทศ : ความรู้ทักษะเจตคติ วัฒนธรรมการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารการแสวงหาความรู้และการประกอบอาชีพ

๒.๔.๓ แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤติทางศีลธรรม คนไทยกำลังแสวงหากระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ วิธีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรม และวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งคนส่วนนับถือพระพุทธศาสนา หลักสูตรดังกล่าวมีเจตนาแน่วแน่ที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่งดี และมีวิจรรณญาณ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายพระสงฆ์และคฤหัสถ์ได้มองเห็นว่า การเรียนรู้ตามพุทธวิธีเป็นสิ่งที่ล้ำเลิศ และมีกระบวนการวิธีหรือ Technical know how อยู่ในสังคมในหมู่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณความรู้ เมื่อได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนโดยมหาเถรสมาคม นำโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกายพร้อมผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา ด้านหลักสูตร การเรียนรู้จิตวิทยา พัฒนาการและการพัฒนาการสื่อกำหนดแนวทางการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง เหมาะสม และชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัย เชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยมีเอกภาพอยู่ที่ความมีศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักธรรมซึ่งมีอริยสัจ ๔ เป็นกรอบไว้จัดการเรียนรู้ ขับเคลื่อนสาระการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธี นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต และนำกระบวนการเรียนรู้ตามพุทธวิธีไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานและการประกอบอาชีพ ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ เชื่อมโยง เป็นอรรถสัมพันธ์บูรณาการให้เกิดความคิดรวบยอดหลัก คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ด้วยสมาธิ และการพิจารณาตนเอง (Self Learning) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) ในสาระการเรียนรู้ที่กำหนดฝึกปฏิบัติตามขั้น การบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกฝนให้เกิดสติ สมาธิอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สาระหรือวิชาอื่น ด้วยการสอนของ

พระพุทธเจ้าแต่ละครั้งจะดำเนินไปจนถึงผลสำเร็จโดยมีคุณลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นลีลาการสอน ๔ อย่าง ดังนี้^{๕๐}

๑. สันตสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา
๒. สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริง ชวนให้คล้อยตาม ต้องยอมรับ นำไปปฏิบัติ
๓. สมุตเตชนา เร้าใจให้แก่วอกซ์ บังเกิดกำลังใจปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำได้ ไม่ท้อถอยและย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก

๔. สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริงเบิกบานฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวังเพราะมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ อาจพูดเป็นคำสั้นๆได้ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ กล้าหาญ ร่าเริง หรือชีวิต เจริญธรรม ฝึกคิดเบิกบาน ให้เกิดความศรัทธา เป็นรุ่งอรุณการศึกษาเมื่อจิตอ่อนโยน มีศรัทธาพร้อมที่จะพัฒนาตามลำดับ ๗ ขั้น ดังนี้

๑. มีศรัทธาเข้าไปหาครู
๒. ศึกษาคำสอนของท่าน
๓. จดจำเรื่องที่ศึกษา
๔. พิจารณาความหมายของคำที่จดจำมานั้น
๕. เกิดความเข้าใจเพราะเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ
๖. เกิดฉันทะ คือ ความพอใจ การศึกษาต้องสร้างฉันทะนี้ให้ได้
๗. อุตสาหะ คือ รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนทำขั้นนี้ นี้ เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตอาจลดลงเหลือสามขั้นใหญ่ ดังนี้

ขั้นแรก รับฟังและจดจำข้อมูลที่ได้จากผู้อื่น (ลำดับที่ ๑-๓)

ขั้นที่สอง คือ การที่เรามีปฏิกิริยาต่อข้อมูล (ลำดับที่ ๔-๕) นั่นคือพิจารณาอย่างถี่ถ้วน การที่เราคิด คือ เราเป็นฝ่ายกระทำต่อข้อมูลนั้นโดยจับพลิกคว่าหงายมีปฏิกิริยา (Reaction) คือกระทำต่อข้อมูลที่ได้รับ

ขั้นที่สาม คือ เกิดเจตคติต่อเรื่องนั้นว่าดีหรือเลว ถ้าเห็นว่าดีก็มีฉันทะ คือความพอใจที่จะทำตามและความอุตสาหะพยายามจนเกิดทักษะ (ลำดับที่ ๖-๗) กลวิธีและอุบายประกอบการสอนพระพุทธศาสนา มีดังต่อไปนี้^{๕๑}

๑. การยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย การเล่านิทานประกอบการสอน ช่วยให้เข้าใจความได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำได้แม่นยำ เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้การเรียนการสอนมีอัตราสูงขึ้น เช่น เมื่อจะอธิบายให้เห็นว่า คนมีความ

^{๕๐} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวัย จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒-๑๔.

^{๕๑} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, หน้า ๕๖-๖๘.

ปรารถนาดี อยากช่วยทำประโยชน์ แต่หากขาดปัญญา อาจกลับทำลายประโยชน์เสียก็ได้ ก็เล่านิทานชาดก เรื่องลิงเฝ้าสวน หรือคนขายเหล้า เป็นต้น

๒. การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมา และเข้าใจง่ายขึ้นโดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบเทียบกับเห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือแม้เปรียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบรูปธรรม ก็ช่วยให้ความหนักแน่นเข้า การใช้ข้ออุปมานี้ น่าจะเป็นกลวิธีประกอบการสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้มากที่สุดกว่ากลวิธีอื่นใด

๓. การใช้อุปการณการสอน ย่อมไม่มีอุปการณการสอนต่างๆ ที่จัดทำขึ้นไว้เพื่อการสอน โดยเฉพาะสมัยปัจจุบัน เพราะยังไม่มีมีการจัดการศึกษาเป็นระบบขึ้นมาอย่างกว้างขวางหากจะใช้อุปการณบ้าง ก็คงต้องอาศัยวัตถุสิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผู้คนใช้กันอยู่ อีกประการหนึ่ง คำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีบันทึกไว้ก็เป็นคำสอนที่ตรัสแก่ผู้ใหญ่และเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรม ทั้งสอนเคลื่อนที่ไปในดินแดนแคว้นต่างๆ อย่างอิสระชนิดที่ผู้สอนไม่มีทรัพย์สินสมบัติติดตัว ด้วยเหตุนี้ ความจำเป็นที่จะใช้อุปการณจึงมีน้อยและโอกาสที่จะอาศัยอุปการณจะเป็นไปได้ยาก การใช้ข้ออุปมาต่างๆ ก็จะสะดวกกว่า และให้ความเข้าใจชัดเจนอยู่แล้ว เมื่อใช้ของจริงเป็นอุปการณก็มักใช้ในแง่อุปมาอีกนั่นเอง

๔. การทำเป็นตัวอย่างวิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในทางจริยธรรม คือการทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองการสาธิตให้ดู แต่ที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำนั้นเป็นไปในรูปทรงเป็นผู้นำที่ดี การสอนโดยทำเป็นตัวอย่าง ก็คือ พระจริยาวัตรอันดีงามที่เป็นอยู่โดยปกตินั่นเอง

๕. การเล่นเกม เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่การเล่นภาษาและเล่นคำ เป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมปฏิภาณ ข้อนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าที่มีความรอบรู้ไปทุกด้าน

๖. อุปายเลือกคนการปฏิบัติรายบุคคล เป็นอุปายสำคัญในการเผยแผ่พระศาสนา ในการประกาศธรรมของพระพุทธเจ้าเริ่มแต่ระยะแรกประดิษฐานพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงดำเนินพุทธกิจด้วยพระพุทโธบายอย่างที่ว่าเรียกว่าเป็นการวางแผนที่ได้ผลยิ่ง ทรงพิจารณาว่าเมื่อจะเข้าไปประกาศพระศาสนาในถิ่นใดถิ่นหนึ่งควรไปโปรดใครก่อน

๗. การรู้จักจังหวะและโอกาส ผู้สอนต้องรู้จักใช้จังหวะและโอกาสให้เป็นประโยชน์ เมื่อยังไม่ถึงจังหวะไม่เป็นโอกาส เช่น ผู้เรียนยังไม่พร้อม ยังไม่เกิดปริปากะแห่งญาณหรืออินทรีย์ ก็ต้องมีความอดทนไม่ชิงหักหาญหรือดิ่งตันแต่ก็ต้องตื่นตัวอยู่เสมอเมื่อถึงจังหวะหรือเป็นโอกาส

๘. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนอย่างไม่มีอัตตา ตัดต้นหา มานะ ทิณฐิ เสียให้เหลือน้อยที่สุด ก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ สุดแต่จะใช้กลวิธีใดให้การสอนได้ผลดี

ที่สุด ก็จะทำในทางนั้น ไม่กลัวว่าจะเสียเกียรติ ไม่กลัวจะถูกดูถูกลงกว่าแพ้ บางคราวเมื่อสมควรยอมก็ต้องยอมให้ผู้เรียนรู้สึกตัวว่าเก่ง บางคราวสมควรข่มก็ข่ม บางคราว

๙. การลงโทษ และการให้รางวัลมีค่าสรรเสริญพระพุทธรูปที่ยกมาแสดงข้างต้น แล้วว่า “พระผู้มีพระภาคทรงฝึกอบรมชุมชนได้เพียงเท่านี้ โดยไม่ต้องใช้อำนาจ” ซึ่งแสดงว่าการใช้อำนาจลงโทษไม่ใช่วิธีการฝึกคนของพระพุทธเจ้า แม้ในการแสดงธรรมปกติก็ทรงแสดงไปตามเนื้อหาพระธรรม ไม่กระทบกระแทกใคร

๑๐. กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นต่างครั้งต่างคราว ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปไม่มีที่สุด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมอาศัยปัญญา คือ ความสามารถในการประยุกต์หลักวิธีการและกลวิธีต่างๆมาใช้ให้เหมาะสม เป็นเรื่องเฉพาะครั้ง เฉพาะคราวไป อย่างไรก็ตาม การได้เห็นตัวอย่างการแก้ปัญหาเช่นนี้ อาจช่วยให้เกิดความเข้าใจในแนวทางที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้บ้าง

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนานั้น หน้าที่ของครูนั้นสำคัญมาก อยู่กับการให้คำแนะนำ คำสอน ของผู้ให้ความรู้ ถ้าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง บทบาทของครูนั้นอยู่ที่การให้คำแนะนำ ซึ่งครูที่นั่นต้องมีทั้งวิชาและจรณะ (วิชาจรณสมปนโน) วิชา คือ ความรู้ดี จรณะ คือ ประพฤติดี บทบาทสำคัญของครู มี ๓ คำ คือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การลงมือปฏิบัติจริง

วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานที่ ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตารางที่ ๑.๑ การเปรียบเทียบแสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ป.๑-ป.๖

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของ ศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป	➤ พุทธประวัติ ◆ ประสูติ ◆ ตรัสรู้ ◆ ปรีณิพพาน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ สามเณรบัณฑิต ◆ วัณณุปชาดก ◆ สุวัณณสามชาดก ◆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ◆ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม)
	๓. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ◆ ศรัทธาพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ➢ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ สังคหวัตถุ ๔ ○ กตัญญูกตเวทิต่อพ่อแม่ และครอบครัว ○ มงคล ๓๘ - ทำตัวดี - ว่าง่าย - รับผิดชอบต่อแม่ ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจัดการและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ อตฺตาทิอฺตฺตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน ◆ มาตา มิตฺตํสฺสเกหเร มารดาเป็นมิตรในเรือนของตน
	๔. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิใน	➢ ฝึกสวดมนต์และแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	พระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ ฟังเพลงและร้องเพลงอย่างมีสติ ◆ เล่นและทำงานอย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสติในการฟัง การอ่าน การคิด การถามและการเขียน
ป.๒	๑. บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย
	๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการออกผนวชหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ สรุปรูปพุทธประวัติ ◆ ประสูติ ○ เหตุการณ์หลังประสูติ ○ แรกนาขวัญ ○ การศึกษา ○ การอภิเษกสมรส ○ เทวทูต ๔ ○ การออกผนวช
	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ สามเณรราहुล ◆ วรณชาดก ◆ วานรินทชาดก ◆ สมเด็จพระญาณสังวร (ศุข ใก่เถื่อน) ◆ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)
	๔. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ◆ ศรัทธา ➢ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ หิริ-โอตตปปะ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◦ สังคหวัตถุ ๔ ◦ ขรവാสนธรรม ๔ ◦ กติญญกตเวทีต่อครู อาจารย์ และโรงเรียน ◦ มงคล ๓๘ - กติญญ - สงเคราะห์ญาติพี่น้อง ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจัดการและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ นิमितฺตํ สาธูรูปานํกตญญู กตเวทีตา ความกตัญญู กตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี ◆ พรหมมาติ มาตาปิโตร มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร
	๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัวและในโรงเรียน ตามหลักศาสนา	◆ ตัวอย่างการทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว และในโรงเรียน (ตามสาระในข้อ ๔)
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธ-ศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ ฝึกสวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ ◆ ฝึกสมาธิเบื้องต้น ◆ ฝึกสติเบื้องต้นด้วยกิจกรรมการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. บอกชื่อศาสนา ศาสดา และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ	➢ ชื่อศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา ◦ ศาสดา : พระพุทธเจ้า

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◦ คัมภีร์ : พระไตรปิฎก ◆ ศาสนาอิสลาม ◦ ศาสดา : มุฮัมมัด ◦ คัมภีร์ : อัลกุรอาน ◆ คริสต์ศาสนา ◦ ศาสดา : พระเยซู ◦ คัมภีร์ : ไบเบิล ◆ ศาสนาฮินดู ◦ ศาสดา : ไม่มีศาสดา ◦ คัมภีร์ : พระเวทพราหมณะ อุปนิษัท อารัณยกะ
ป.๓	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย	◆ ความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การสวดมนต์ การทำบุญใส่บาตร การแสดงความเคารพ การใช้ภาษา ◆ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทยอันเกิดจากความศรัทธา เช่น วัด ภาพวาด พระพุทธรูป วรรณคดี สถาปัตยกรรมไทย
	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพานหรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ การบำเพ็ญเพียร ◆ ผจญมาร ◆ ตรัสรู้ ◆ ปฐมเทศนา ◆ ปรินิพพาน
	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง	◆ สามเณรสังกัจจาย ◆ อารามทูลกลชาดก ◆ มหาวาณิชชาดก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ตามที่กำหนด	◆ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ◆ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
	๔. บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ ความสำคัญของพระไตรปิฎก เช่น เป็นแหล่งอ้างอิง ของหลักธรรมคำสอน
	๕. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ◆ ศรัทธา ➢ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ◦ เบญจศีล ◆ ทำความดี ◦ เบญจธรรม ◦ สติ-สัมปชัญญะ ◦ สังคหวัตถุ ๔ ◦ ฆราวาสธรรม ๔ ◦ อัตถะ ๓ (อัตตัตถะ, ปรัตถะ, อุภยัตถะ) ◦ กตัญญูกตเวทีต่อชุมชน, สิ่งแวดล้อม ◦ มงคล ๓๘ - รู้จักให้ - พุดไฟเราะ - อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจัดการและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ ททมานิ ปิโย โหติ. ผู้ให้อย่อมเป็นที่รัก ◆ โมกโข กลยาณียา สาธุ. เปล่งวาจาไพเราะให้สำเร็จประโยชน์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิใน พระพุทธศาสนา หรือ การพัฒนาจิต ตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ ฝึกสวดมนต์ ไหว้พระ สรรเสริญคุณ พระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ ◆ รู้ประโยชน์ของการฝึกสติ ◆ ฝึกสมาธิเบื้องต้นด้วยการนับลมหายใจ ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. บอกชื่อ ความสำคัญและปฏิบัติตน ได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของ ศาสนาอื่นๆ	◆ ชื่อและความสำคัญของศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และ ศาสนบุคคล ในพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา ศาสนาฮินดู ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนบุคคลในศาสนาอื่นๆ
ป.๔	๑. อธิบายความสำคัญของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน	◆ พระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ◆ เป็นศูนย์รวมการทำความดี และพัฒนา จิตใจ เช่น ฝึกสมาธิ สวดมนต์ ศึกษาหลักธรรม ◆ เป็นที่ประกอบศาสนพิธี (การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การเวียนเทียน การทำบุญ) ◆ เป็นแหล่งทำกิจกรรมทางสังคม เช่น การจัดประเพณีท้องถิ่น การเผยแพร่ ข้อมูล ข่าวสาร ชุมชน และ การส่งเสริมพัฒนาชุมชน
	๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพาน จนถึงประกาศธรรม หรือประวัติ	◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ตรัสรู้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ ประกาศธรรม ได้แก่ ◦ โปรดชฎิล ◦ โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ◦ พระอัครสาวก ◦ แสดงโอวาทปาฏิโมกข์
	๓. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	◆ พระอรุเวลกัสสปะ ◆ กุฎิพุทธชาดก ◆ มหาอุกกุสชาดก ◆ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ◆ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
	๔. แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	◆ ตัวอย่างการทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชน
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กาย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		สัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์	◆ หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ○ เบญจศีล – เบญจธรรม ○ ทุจจิต ๓ – สุจจิต ๓ ○ พรหมวิหาร ๔ ○ มงคล ๓๘ - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ○ พุทธศาสนสุภาษิต : ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข เมตตาธรรมค้ำจุนโลก ◆ กตเวทิต่อประเทศชาติ
	๘. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	◆ ประวัติศาสตร์ ○ พระพุทธเจ้า ○ มุฮัมมัด ○ พระเยซู
ป.๕	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย	➢ มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา ○ มรดกทางด้านรูปธรรม เช่น ศาสนสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ○ มรดกทางด้านจิตใจ เช่น หลักธรรมคำสั่งสอน ความเชื่อและคุณธรรมต่างๆ ◆ การนำพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชาติไทย ○ พัฒนาด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		เช่น ภาวนา ๔ (กาย ศีล จิต ปัญญา) ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และ อริยสัจสี่ ○ พัฒนาจิตใจ เช่น หลักโอวาท ๓ (ละ ความชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์) และ การบริหารจิตและเจริญปัญญา
	๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญหรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ โปรดพระพุทธรูปดา (เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์) ◆ พุทธกิจสำคัญ ได้แก่ โลกัตถจริยา ญาติตถจริยาและพุทธัตถจริยา
	๓. เห็นคุณค่า และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	◆ พระโสนโกฬวิริยะ ◆ จูฬเสนฐิชาดก ◆ วัณณาโรหชาดก ◆ สมเด็จพระสังฆราช (สา) ◆ อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ
	๔. อธิบายองค์ประกอบ และความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ องค์ประกอบของพระไตรปิฎก ◆ พระสุตตันตปิฎก ◆ พระวินัยปิฎก ◆ พระอภิธรรมปิฎก ➢ ความสำคัญของพระไตรปิฎก
	๕. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ○ ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ ○ พุทธจริยา ๓ ◆ พระธรรม ○ อริยสัจ ๔ ○ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		➢ ไตรสิกขา ◆ ศील สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ○ อปายมุข ๔
		◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ○ อคติ ๔ ○ อิทธิบาท ๔ ○ กตัญญูกตเวทิต่อพระพุทธศาสนา ○ มงคล ๓๘ - ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน - การงานไม่อาгуล - อดทน ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ วิริเยน ทุกขมจเจติ คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร ◆ ปญญาโลกสมี ปชโชโต ปัญญา คือ แสงสว่างในโลก
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ สวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะสมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		การนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตา เห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบใจรับรู้ ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถามและการเขียน
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเองและ สิ่งแวดล้อม	◆ โอวาท ๓ (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๕)
ป.๖	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธ ศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนา ประจำชาติ เช่น เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ไทย เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นมรดกทาง วัฒนธรรมไทย และเป็นหลักในการ พัฒนาชาติไทย
	๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุ สังขารจนถึงสังเวชนียสถานหรือ ประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ปลงอายุสังขาร ◆ ปัจฉิมสาวก ◆ ปรินิพพาน ◆ การถวายพระเพลิง ◆ แจกพระบรมสารีริกธาตุ ◆ สังเวชนียสถาน ๔
	๓. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตาม แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิด จากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และ ศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พระราธะ ◆ ทิฆิณโกศลชดก ◆ สัพพทาฐิชาดก ◆ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ◆ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุ ชิตชิโนรส
	๔. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและ	➢ พระรัตนตรัย ○ ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	หลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตน นับถือตามที่กำหนด	○ พุทธกิจ ๕ ◆ พระธรรม ○ อริยสัจ ๔ ○ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ○ อบายมุข ๖ ○ อกุศลมูล ๓ ◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ กุศลมูล ๓ ○ พละ ๔ ○ คารวะ ๖ ○ กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์ ○ มงคล ๓๘ - มีวินัย - การงานไม่มีโทษ - ไม่ประมาทในธรรม ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจัดการและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ สจฺเจน กิตฺติ ปปโปติ คนจะได้เกียรติด้วยสัจจะ ◆ ยถาวาที ตถาการี พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น
	๕. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	◆ ตัวอย่างการกระทำความดีของบุคคลในประเทศ
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็น	◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	พื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะสมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่งและการนอนอย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์
		◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและ สิ่งเสพติด	◆ หลักธรรม : อริยสัจ ๔ หลักกรรม ◆ โอวาท ๓ : เบญจศีล – เบญจธรรม ๖ อภัยมุข ๖ อกุศลมูล ๓ กุศลมูล ๓
	๘. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	➤ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา : อริยสัจ ๔ โอวาท ๓ ฯลฯ ◆ ศาสนาอิสลาม : หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม ◆ คริสต์ศาสนา : บัญญัติ ๑๐ ประการ
	๙. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	➤ ศาสนพิธีของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา ○ ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ เช่น บรรพชา อุปสมบท ○ ศาสนพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ○ ศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญฮัจญ์ ฯลฯ ○ คริสต์ศาสนา เช่น ศีลล้างบาป

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ศีลอภัยบาป ศีลกำลัง ศีลมหาสนิท ฯลฯ ○ ศาสนาฮินดูเช่นพิธีศราทธพิธีบูชาเทวดา

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ

การวิจัยเรื่อง การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาเขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สุพรรณิ มีภูเวียง ได้วิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ผลการศึกษาพบว่าการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุดโดยสรุปจากการศึกษาค้นคว้าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบเทคนิค STAD กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ มีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์และการช่วยเหลือเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาในการเรียนรู้ และการทำกิจกรรมต่างๆทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนและทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น^{๕๒}

รัชนิพร แอน้อย ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการสอน เรื่อง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อำเภอแฉ่ง จังหวัดนราธิวาสผลการศึกษาพบว่าชุดการสอน เรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งประสิทธิภาพ กระบวนการ ประสิทธิภาพผลลัพธ์พัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนได้รับการเรียนรู้ และมีความพึงพอใจในชุดการสอนอยู่ในระดับมาก^{๕๓}

นฤมล อัยกุล และจินตนา กลินันท์ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ผลการศึกษาพบว่าเมื่อให้ผู้เรียนเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ มีการตอบสนองกับบทเรียนเป็นอย่างดี

^{๕๒}สุพรรณิ มีภูเวียง, “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบ STAD กลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

^{๕๓}รัชนิพร แอน้อย, “การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อำเภอแฉ่ง จังหวัดนราธิวาส”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ๒๕๕๖).

โดยผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างอิสระไม่ต้องมีคนกำกับควบคุม จากสังเกตพบว่าผู้เรียนตอบคำถามในแบบฝึกหัดฝึกก็พยายามหาคำตอบใหม่โดยการกลับไปทบทวนบทเรียนแล้วกลับมาทำใหม่ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและตอบสนองความแตกต่างในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลตามศักยภาพของตนเองจึงสรุปได้ว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นครั้งนี้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นสื่อที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบการเรียนการสอนจริงได้^{๕๔}

จุฑามาศ กาญจนธรรมและเด่น ชะเนติยัง ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่าทุกคนเห็นด้วยกับองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๒ คือ ๑) การสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ๒) การสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ๓) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ ๔) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการโดยพิจารณาจากคามัธยฐานของแต่ละข้อ สูงตั้งแต่ ๓.๕๐ ขึ้นไป และค่าพิสัยควอไทล์ตั้งแต่ ๑.๕๐ ลงมา การจัดสนทนากลุ่มเพื่อประเมินรูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา กับผู้เชี่ยวชาญ ๘ คน ผลปรากฏว่า ทุกคนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าเหมาะสมและเป็นไปได้ การประเมินความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำนวน ๑๐๐ คน พบว่า รูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต ๒ มีความเห็นด้วยและเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (=๔.๒๗)^{๕๕}

^{๕๔} นฤมล อัยกุล และ จินตนา กลิ่นนันท, “การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๘).

^{๕๕} จุฑามาศ กาญจนธรรม และเด่น ชะเนติยัง, “การพัฒนาารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘).

๒.๕.๒ งานวิจัยในต่างประเทศ

โดโรธี เบ็นเน็ตต์ และคนอื่นๆ (Dorothy Bennett, and others) ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์ การออกแบบเทคโนโลยีสำหรับการปฏิรูปการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพด้าน การศึกษามีความจำเป็นอย่างมากที่จะนำทรัพยากรใหม่ด้านสื่อซึ่งเป็นดิจิทัลมาใช้ คณะครูและ นักเรียนบ่อยครั้งที่จะร่วมกันทำโครงการอย่างกระตือรือร้นและเป็นที่น่าพอใจว่านวัตกรรมใหม่ คณะผู้วิจัยและนักออกแบบแทนที่จะมองถึงเทคโนโลยีตัวใหม่เช่น การสื่อสาร แต่จะร่วมกันมองภาพ สะท้อนของเครื่องมือที่ จะทำให้โครงการระหว่างครูและนักเรียนสร้างผลลัพธ์ให้เกิดความ หลากหลายได้^{๕๖}

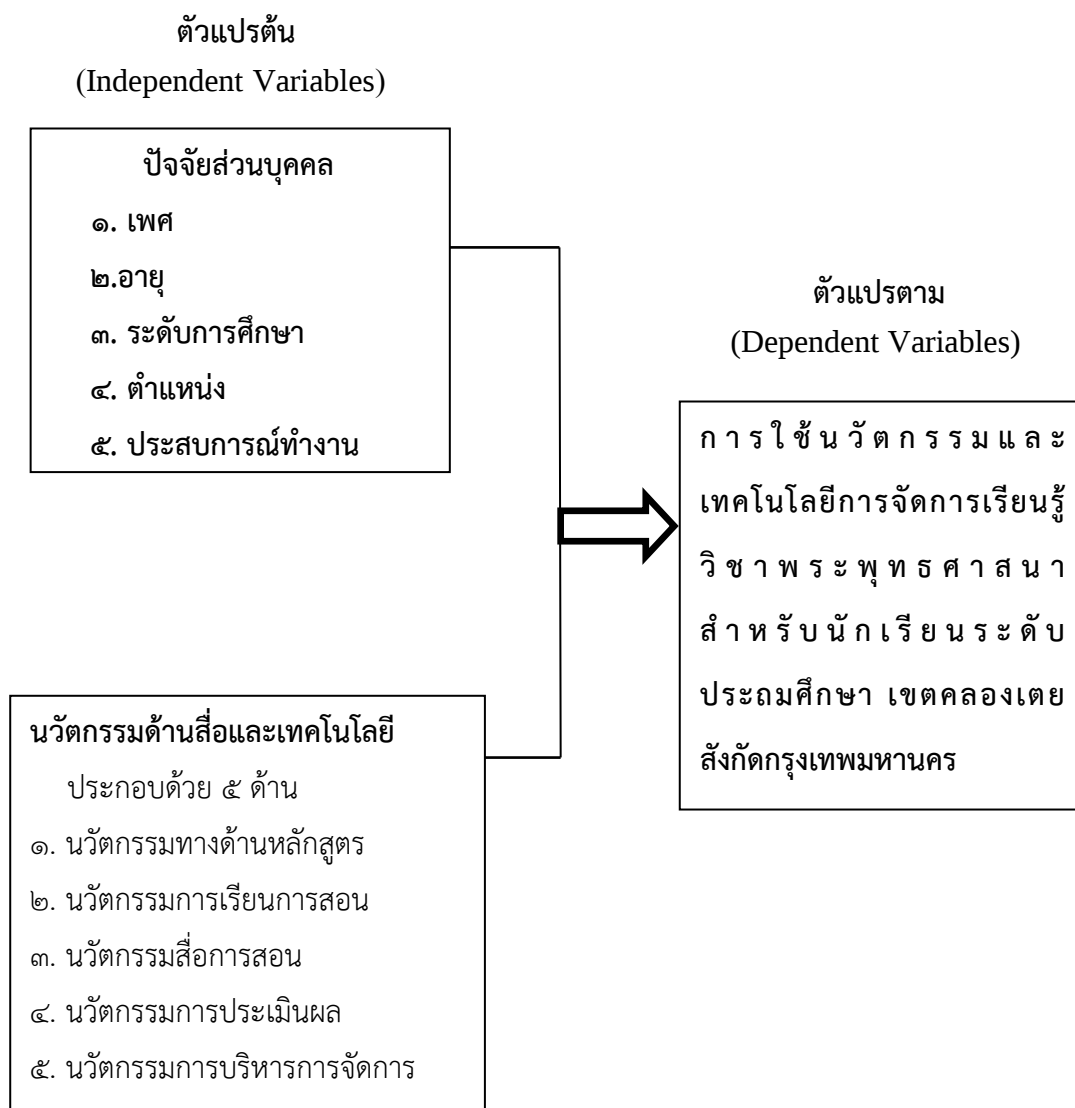
แอนดรูว์ อี.ฟลัก (Andrew E. Fluck) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหรือการปฏิรูป การศึกษาแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศด้านเทคโนโลยี และการสื่อสารในโรงเรียนด้านการศึกษา พบว่า เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารกับหลักสูตรสำหรับนักเรียนมีความเข้มแข็งที่จะพัฒนาให้กับ การบูรณาการด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้ไปในทางเดียวกันที่จะนำไปสู่การให้ ความสำคัญในการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน แต่ก็พบว่า มีการปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยระหว่างการทับ ซ้อนของนโยบายในการสอนของครู และผลลัพธ์ในการเรียนของนักเรียน ซึ่งโดยทั่วๆ ไปนักเรียนจะใช้ คอมพิวเตอร์จากภายนอกโรงเรียน ซึ่งง่ายต่อการจะเข้าไปใช้และดีกว่าของโรงเรียน^{๕๗}

^{๕๖}โดโรธี เบ็นเน็ตต์ และคนอื่นๆ (Dorothy Bennett, and others), (2000), It All Depends: Strategies for Designing Technologies for Education Change, Retrieved October 10, 2009.

^{๕๗}แอนดรูว์ อี.ฟลัก (Andrew E. Fluck), Integration or Transformation? A cross – national study of Information and Communication Technology in School Education, 2003.

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้วัตรกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้สอดคล้องกับตัวแปร ทั้ง ๒ ตัวแปร ดังแผนภาพที่ ๒.๑

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย